

บทคัดย่อ

เมืองมะละกาและเมืองจอร์จทาวน์ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลก ค.ศ. 2008 แต่ภายใต้การขึ้นทะเบียนมรดกโลกดังกล่าว ผู้เขียนพบความน่าสนใจหลายประการของการเคลื่อนไหวในกระบวนการสร้างมรดกในมะละกาและป็นัง ทั้งองค์ประกอบโครงสร้างส่วนท้องถิ่นและกลุ่มพัฒนาเอกชนต่างๆ อยู่ในสนามของนิยามมรดกวัฒนธรรมและการอนุรักษ์

บทบทวนวรรณกรรมนี้ชวนให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความเป็นมรดก” กระบวนการสร้างมรดกนับเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบัน และมีใช้การสืบทอดประเพณีหรือการรับช่วงมรดกจากบรรพชน ผู้เขียนหยิบยกตัวอย่างต่างๆ ที่บอกเล่าถึงกระบวนการสร้างมรดกวัฒนธรรมในเมืองประวัติศาสตร์อย่างมะละกาและป็นัง ประเทศมาเลเซีย

คำสำคัญ: มรดกนคร, การเมืองวัฒนธรรม, กระบวนการสร้างมรดก, ย่านประวัติศาสตร์, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, มาเลเซีย

A b s t r a c t

Melaka and George Town were both declared as World Heritage areas in 2008. Past attempts to submit nomination proposals to UNESCO for the properties in Melaka and Penang have often been attention grabbing. Further, as many parties were involved in the often complex area of defining heritage and conservation this has led to further complexity.

The article is a literature review of the process of having heritage sites listed as World Heritage areas in Melaka and Penang. The paper reveals that heritage exists as a need of contemporary societies rather than as a legacy of former generations.

Keywords: Urban heritage, Politics of culture, Heritage making, Historical district, Cultural landscape, Malaysia

ในราว พ.ศ. 2550 ถึง 2555 ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวเมืองสำคัญในสมัยประวัติศาสตร์อาณานิคมอังกฤษ ซึ่งตั้งอยู่ในช่องแคบมะละกาและปลายคาบสมุทรอย่างประเทศสิงคโปร์ การเดินทางในโอกาสที่แตกต่างกัน ทั้งการเดินทางท่องเที่ยว การนำกลุ่มเพื่อนร่วมงานศึกษาดูงาน การประชุมนานาชาติ และการร่วมถ่ายทำรายการโทรทัศน์ ทุกครั้งที่เดินทาง ผู้เขียนได้พบเห็นสถานที่ใหม่ๆ และการนำเสนอเรื่องราวของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือกลุ่มพัฒนาเอกชน เพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ผู้คน และอดชื่นชมไม่ได้ว่า เมืองเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อดีตมากเพียงใด

ผู้เขียนมีโอกาสเขียนบทความและบรรณาธิกรณหนังสือ อย่าง “พิพิธภัณฑสถานสิงคโปร์” (2553) เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ มุมมอง และทัศนคติต่อกระบวนการรักษาและเผยแพร่เรื่องราวให้กับสาธารณะได้เข้าใจความเป็นมาและความเป็นไปของเมืองและย่านสำคัญๆ ที่ได้รับการฟื้นฟูและบูรณะเพื่อให้เป็นสถานที่ของการรำลึกและสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชาติ หรือจะสร้างความชื่นชมให้กับนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นต่างแดน

อย่างไรก็ดี เมื่อได้รับการทาบทามจากเพื่อนและรุ่นน้อง คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ให้รับผิดชอบในการพูดคุยเกี่ยวกับการจัดการมรดกวัฒนธรรมในมาเลเซียและสิงคโปร์ ผู้เขียนกลับต้องทำการบ้านอย่างหนัก เพราะการเขียนบทความหรือหนังสือที่เคยปฏิบัตินั้น มีขอบเขต

ของการถ่ายทอดประสบการณ์เป็นหลัก และเน้นปฏิบัติการของคนทำงาน พิพิธภัณฑหรือจดหมายเหตุ สำหรับเป็นตัวอย่างหรือสร้างแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนร่วมวงการได้หยิบเอาวิธีคิดและการวางแผนงานของคนทำงาน วัฒนธรรมในอีกแห่งหนึ่ง ทดลองใช้และปรับให้เข้ากับการทำงานของตนเอง

ยิ่งค้นคว้า ยิ่งพบว่า ตนเองมองข้ามบริบทหลายประการในงาน วัฒนธรรมหรือกระบวนการจัดการ ที่กำกับองค์กรต่างๆ ในมาเลเซียและ สิงคโปร์ในการสร้างความรู้และผลิตงานเพื่อการบอกเล่าประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนปรารถนาเสนอบทความนี้ในฐานะจุดเริ่มต้นของตนเอง สำหรับการทำความเข้าใจงานวัฒนธรรมหรือการจัดการมรดกในบริบท ทางการเมือง วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และพียงชี้ให้ผู้อ่านที่สนใจงาน วัฒนธรรมและมรดกศึกษาตระหนักถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่กำกับการทำงานของ ผู้ปฏิบัติการทางวัฒนธรรม ไม่มีวิธีการทำงานหรือวิธีคิดใดที่เป็นสากลเพียงพอสำหรับการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการจัดการวัฒนธรรมและมรดกได้ ทุกหนแห่ง

การนำเสนอเนื้อหาในบทความนี้มาจากการทบทวนวรรณกรรม จำนวนหนึ่งในระยะเวลาที่จำกัด ผู้เขียนคัดเลือกบทความที่วิเคราะห์และ แสดงให้เห็นถึงบริบททางการเมือง สังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ในการฟื้นฟูเมืองและย่านประวัติศาสตร์ของมะละกา ปีนัง และสิงคโปร์ ใน สมัยอาณานิคม เจ้าอาณานิคมอังกฤษขนานนามว่า “Straits Settlements”

(1826 – 1946) กระทั่ง เมื่อ ค.ศ. 1946 ปีนังและมะละกาแยกการปกครอง จากสิงคโปร์ ต่อมา ค.ศ. 1957 ทั้งสองเมืองเข้าร่วมในสหพันธรัฐมาลายา และเมื่อ ค.ศ. 1963 สิงคโปร์ร่วมในสหพันธรัฐมาเลเซีย ค.ศ. 1965 สิงคโปร์ ประกาศตนเป็นประเทศที่มีอธิปไตยโดยสมบูรณ์ (Goh 2014: 79)

ข้อวิเคราะห์ของผู้เขียนบทความจำนวนหนึ่ง พยายามชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของวาระและกระบวนการสร้างมรดกและประวัติศาสตร์ แม้มะละกา ปีนัง และสิงคโปร์มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ต่อเมื่อภายหลังการประกาศอิสรภาพ รัฐหรือหน่วยปกครองในท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ต่างมีบทบาทในการนิยามและกำหนดทิศทางของการสร้างมรดกวัฒนธรรม ต่างๆ นานาเพื่อตอบโจทย์ของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต่างกัน ฉะนั้น เรื่องเล่า และการนำเสนอประวัติศาสตร์อย่าง que ผู้เขียนมีโอกาสเรียนรู้ ด้วยการดู อ่าน และสัมผัสถึงบรรยากาศ กลิ่นอาย ในเมืองและย่านประวัติศาสตร์ ของทั้งสามแห่ง จึงก่อปรด้วยบริบทและเงื่อนไข และกระแสของสังคมในแต่ละช่วงเวลา

อย่างไรก็ดีด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหา ในบทความนี้ ผู้เขียนจะเน้นกล่าวถึงเมืองและย่านประวัติศาสตร์ในมะละกาและป็นัง เป็นสำคัญ ส่วนการนำเสนอการเมืองวัฒนธรรมของย่านประวัติศาสตร์ในสิงคโปร์จะได้กล่าวถึงในวาระอื่น ในช่วงแรก ผู้เขียนจะนำเสนอภาพของเมืองและย่านประวัติศาสตร์ที่ได้รับการฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวนานาชาติหรือคนในท้องถิ่น สำหรับมะละกา ผู้เขียนเลือกนำเสนอภาพของจัตุรัส Stadthuys รวมถึงกลุ่มอาคารข้างเคียงที่ได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน และพระราชวังจำลอง (Istana) ความพยายามของรัฐที่กำหนดภาพลักษณ์ให้เมืองแห่งนี้เป็นบ่อเกิดของชาติ และมีจินตนาการของราชสำนักสุลต่านรองรับความชอบธรรมทางการเมืองของระบอบการปกครองในปัจจุบัน

ป็นังเป็นกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความเคลื่อนไหว ทั้งภาครัฐ ประชาสังคม และสมาคมต่างๆ ในการช่วงชิงความหมายของมรดก และ

ยังผลต่อทิศทางทำงานของแต่ละภาคส่วน ถนนสายสมานฉันท์ (Street of Harmony) เป็นตัวอย่างที่พอจะแสดงให้เห็นความซับซ้อนในสนามของการจัดการมรดก รัฐบาลท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบาย การอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องการก้าวสู่ตลาดการท่องเที่ยว นานาชาติ แต่การอนุรักษ์นั้นส่งผลกระทบต่อเจ้าของอสังหาริมทรัพย์และผู้เช่า ความต้องการที่แตกต่างของตัวละครต่างๆ ดำเนินไปอย่างไร การต่อรองและการประนีประนอมเป็นสนามสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจมรดก

ในช่วงที่สอง ผู้เขียนจะนำเสนอข้อวิเคราะห์จากบทความต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองและสังคม ที่ส่งอิทธิพลกับการสร้างเรื่องเล่า และวิธีการจัดการ บทความจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่าตัวละครและกระแสของเศรษฐกิจการเมือง มีส่วนสำคัญ กระบวนการสร้างสำนึกชาติและเศรษฐกิจการตลาดในยุคสมัยใหม่ เป็นปัจจัยประการต้นๆ ในการนิยามมรดกและวิธีการจัดการ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งชี้ให้เห็นถึงความพยายามของภาคประชาสังคม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากกระบวนการฟื้นฟูเมือง บางส่วนสามารถแทรกตัวเข้าไปในสนามของมรดกวัฒนธรรม และมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง กรณีของ Penang Heritage Trust (องค์กรที่ดำเนินการโดยกลุ่มพัฒนาเอกชน) เนื้อหาในส่วนนี้ นำเสนอในหัวเรื่อง “วาระของมรดก”

สุดท้าย ผู้เขียนปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้กรณีเมืองและย่านประวัติศาสตร์ในมะละกาและปีนัง เป็นสะพานให้กับตนเองกลับมาทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของมรดก เพราะคำถามสำคัญของมรดกศึกษาไม่ได้อยู่ที่ว่าเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเชื้อชาตินั้นสวยงามสักเพียงใด หากแต่เป็นการพินิจมองมรดกด้วยมุมมองที่หลากหลาย ว่ามรดกวัฒนธรรมที่ผู้คนเข้าไปเรียนรู้ นั้น เป็นมรดกของใครและครอบคลุมสิ่งใด ใครบ้างที่เข้ามานิยาม ทั้งหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรที่แสดงบทบาทอย่างชัดเจน หรือการนิยามที่มาจากผู้ที่ใช้ชีวิตในสถานที่เหล่านั้น สุดท้าย วัตถุประสงค์ของการมรดกซ่อนเร้นการต่อรองเพื่อความยุติธรรม การวางแผนจัดการ สิทธิสิ่งแวดล้อมหรือมนุษยชน (Nagata 2012: 6)

เมืองและย่านประวัติศาสตร์

ผู้เขียนเลือกกล่าวถึงเมืองประวัติศาสตร์อย่างมะละกาและปีนังในโอกาสนี้ เนื่องจากทั้งสองแห่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่เกี่ยวเนื่องกัน และพัฒนาเมืองขึ้นในให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกและวัฒนธรรม เหตุการณ์ของการได้รับประกาศให้เป็นมรดกโลกเมื่อ ค.ศ. 2008 เป็นบริบทที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะแม้เมืองประวัติศาสตร์ทั้งสองแห่งได้อาศัยภูมิทัศน์สถาปัตยกรรม เรื่องเล่าประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ในฐานะของเรื่องราวเล่าขานมรดก แต่กระบวนการทำงานและบทบาทของภาคีที่เกี่ยวข้องนั้นแตกต่างกันหลายประการ

ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอเนื้อหาเป็นการเรียบเรียงจากบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเมืองทั้งสอง พร้อมแสดงความเห็นของนักวิชาการที่กำกับการศึกษามรดกวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานนำมาสู่การอภิปรายในส่วนที่สองของบทความเกี่ยวกับวาระของมรดก

ทุกสิ่งอย่างเริ่มต้นที่นี่...

อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย “มหาธีร์” กล่าวไว้ว่า “ทุกอย่างเริ่มต้นที่นี่ [มะละกา]...ต้นกำเนิดชาติ” เมื่อ ค.ศ. 1989 คำถามสำคัญที่ควรหยิบยกมาอภิปรายคือ อะไรบ้างที่กำหนดที่นี่ และนโยบายทางวัฒนธรรมที่รัฐต้องการนำเสนอครอบคลุมสิ่งใด มะละกาเป็นเมืองที่เก่าแก่ที่สุดเมื่อเทียบกับเมืองทั้งสามแห่งในสเตรตส์เซตเทิลเมนต์ส (straits settlements) ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 มะละกาฐานที่มั่นของสุลต่านมาเลย์ และกลายมาเป็นทีลกรากปักฐานของพ่อค้าจีน ตำแหน่งที่ตั้งของมะละกาเชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรอินเดียและคาบสมุทรในภูมิภาค นับเป็นเส้นทางการค้าของพ่อค้ามุสลิม และที่มั่นของอิสลามในขณะเดียวกัน (Goh 2014: 84)

จากนั้นในช่วงสี่ศตวรรษต่อมา คือ คริสต์ศตวรรษที่ 16 - 19 ชาติตะวันตกเข้ามาครอบครองโปรตุเกส ดัตช์ และอังกฤษ โดยลำดับ กิจกรรมการปกครองดำเนินไปรอบเนินเซนต์ปอล พระราชวังเดิมของสุลต่านมาเลย์

ถูกทำลาย เมืองได้รับการจัดสรรตามภาพของเมือง นับเป็นการแบ่งพื้นที่ใช้งานและอาชีพของบุคคลตามแนวคิดของชาติตะวันตก ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำมะละกาเป็นกิจกรรมการค้า ส่วนฝั่งขวาเป็นที่พำนักของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 แม้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยึดมั่นในขนบและจารีตจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มอาชีพหรือสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ แต่ในทางการค้า ธุรกิจ หรือกระทั่งสายสัมพันธ์ทางสังคมกลับมีลักษณะตัดข้ามลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม การแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมลูกผสม ลูกจีนที่เกิดในมะละกาจากการแต่งงานของคนจีนโพ้นทะเลกับมาเลย์พื้นถิ่นก็กลายเป็นจีนบ๊าบา หรือระหว่างลูกอินเดียนกลายเป็นยาวิ-เปอกัน (Jawi-Pekans) และโปรตุเกสยูเรเซียที่เป็นลูกผสมเกิดจากชาติตะวันตกกับมาเลย์พื้นถิ่น (Hussin 2004: 271–290)

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 มะละกาหมดความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการค้าขายเติบโตอย่างมากในปีนังและสิงคโปร์ ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 ประชากรว่างงาน กระทั่งคริสต์ทศวรรษ 1990 การท่องเที่ยวกลับมาสร้างชีวิตชีวาให้กับมะละกาอีกครั้ง โครงการอนุรักษ์และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงเส้นทางสัญจรและประวัติศาสตร์แบบพร้อมเสิร์ฟ ในช่วงเวลานั้น เกิดการถกเถียงถึงทิศทางและผลประโยชน์จากการพัฒนาเมือง ฝ่ายหนึ่งต้องการนำเสนอภาพความยิ่งใหญ่ของมาเลย์ในมะละกา ฝ่ายหนึ่งต้องการนำเสนอความเป็นมหานคร ที่อาศัยความร่วมมือของคนหลากหลายชาติพันธุ์ ฝ่ายแรกให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมือง โดยการสร้างแหล่งบันเทิง เช่น สวนอิมพาร์ค โรงแรมขนาดใหญ่ และห้างสรรพสินค้า ส่วนฝ่ายหลัง พัฒนาถนนสายมรดกและการสร้างตลาดกลางคืน

แม้รัฐบาลท้องถิ่นจะเริ่มเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ แต่การตัดสินใจหลายอย่างกลับค้ำกับการส่งเสริมการอนุรักษ์ เช่น การสร้างหอคอยที่หมุนได้ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในการชมภูมิทัศน์รอบทิศทาง

ลิม ฮัก ชิน (Lim Huck Chin) สถาปนิกปีนังและเฟอร์นันโด ยอร์ก (Fernando Jorge) สถาปนิกโปรตุเกส วิจารณ์องค์กรปกครองท้องถิ่นที่สนใจประโยชน์เฉพาะหน้า ซึ่งเป็นอันตรายต่อเส้นใยที่ถักทอสถาปัตยกรรมชุมชน และวัฒนธรรม ไว้ในหนังสือเรื่อง *Malacca: Voices from the Street* (Lim Huck Chin & Gorge 2006) ต่อมา ค.ศ. 2008 เทศบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและวางแผนส่วนผสมของรัฐ กลุ่มพัฒนาเอกชน และตัวแทนการท่องเที่ยว ร่วมกันส่งเสริมมรดกที่กำลังสูญหายและชูประเด็นความमानฉันทและการยอมรับระหว่างชาติพันธุ์ (Goh 2014: 88)

จัตุรัสกลุ่มอาคารสำนักงานปกครองและเนินเซนต์ปอล

กลุ่มอาคารสีแดงที่เจอนานักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอดีตอาคารของผู้ปกครองชาวดัตช์หรือ Stadthuys ได้รับการดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนาและประวัติศาสตร์ และอาคารขนาดเล็กด้านหลังกลายเป็นพิพิธภัณฑ์วรรณกรรมมาเลย์ ส่วนพิพิธภัณฑ์การประกาศอิสรภาพในคลับเฮาส์อังกฤษ อาคารในเมืองโดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ดัตช์เป็นเจ้าของอาณานิคม โดยเฉพาะจัตุรัสของกลุ่มอาคาร Stadthuys และโบสถ์ส่วนมรดกโปรตุเกสแถบไม่ปรากฏหลงเหลือในปัจจุบัน ยกเว้นประตูปอร์ตาดูเดอ แซนติโก (Porta de Santiago) การบูรณะและเงินสนับสนุนของดัตช์เป็นเงื่อนไขอีกประการหนึ่ง ที่ส่งผลให้ภาพลักษณ์เชิงบวกของเจ้าอาณานิคมดัตช์ (Worden 2001: 209)

ภาพประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์แสดงให้เห็นการกล่าวถึงเจ้าอาณานิคมด้วยท่าทีที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการบูรณะห้องการค้าของ VOC ในพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนาและประวัติศาสตร์ การจัดแสดงปรากฏภาพของกัปตันยาน แวน รีเบ็ค (Jan Van Riebeeck) ซึ่งตรงข้ามกับภาพของโปรตุเกสที่เป็นพวกกระหายสงคราม สร้างความแตกแยกภายในมละกาและการเอาผลประโยชน์ใส่ตัว กระทั่งในเรื่องทางศาสนาเอง โปรตุเกสได้รับ

การนำเสนอในภาพของคาทอลิกผู้เคร่งครัด ตรงข้ามกับเจ้าอาณานิคมดัตช์ ที่เปิดใจให้กับการนับถืออิสลามของชนพื้นถิ่นมะละกา ส่วนภาพลักษณ์ของ อังกฤษมีให้เห็นเพียงน้อยนิด โดยเฉพาะเมื่อมะละกาถูกลดความสำคัญ ในช่วงเวลาที่อังกฤษมีอำนาจเหนือดินแดนมะละกา การพัฒนาเมืองทำอย่างป็นิ่ง และสิงคโปร์ในช่วงศตวรรษที่ 19 ส่งผลให้ภาพสังคมในเวลานั้นเปรียบเหมือน “เจ้าหญิงนิทรา” มากไปกว่านั้น ในสายตาของผู้ปกครองสเตอร์ลิ่งเซตเทิลเมนต์ส มะละกาเป็นเพียง “ขานเมืองของสิงคโปร์” (Worden 2001: 210)

อย่างไรก็ดี กระบวนการการแทนที่ความหมายด้วยมรดกมาเลย์ เกิดขึ้นในพื้นที่ประวัติศาสตร์เชิงเขาเซนต์ปอลและอาคารสมาคมอังกฤษ การสร้างพระราชวังสุลต่าน (Istana) จำลอง อาคารจำลองดังกล่าวเปิดสู่ สาธารณะเมื่อ ค.ศ. 1986 โดยอดีตนายกรัฐมนตรีมหาธีร์เป็นประธาน การ ก่อสร้างอ้างอิงกับบันทึกและพงศาวดาร อย่างไรก็ตามตำแหน่งที่ตั้งของ อาคารจำลองอยู่เชิงเนินเซนต์ปอลแทนตำแหน่งเดิมที่อยู่บนยอดเนินเขา เนื่องจากบนยอดเขามีโบสถ์เซนต์ปอลและปรางค์ การจัดสวนแวดล้อม ด้วยอนุสาวรีย์ของการประกาศให้มะละกาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เครื่อง สูงแบบราชสำนักมาเลย์กำกับความภาคภูมิใจของพลเมืองมาเลเซียต่อราชบัลลังก์

ภายในปรากฏพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม (Muzium Budaya) และจัด แสดงประวัติศาสตร์ก่อนอาณานิคมให้ความสำคัญกับพิธีราชสำนัก เฟิกเฉย ต่อประวัติศาสตร์สังคมในช่วงเวลาก่อนอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ ปะทะในถนนหลายสายในมะละกา ความรุนแรงของโรคระบาด หรือ ทาสที่เป็นแรงงานสำคัญในเมือง เรื่องราวเน้นภาพของสุลต่านที่เชื่อมกับ พงศาวดารของราชสำนักมะละกา และเอกลักษณ์มาเลเซียร่วมสมัย ปรากฏ ลักษณะที่คลุมเครือเช่นกัน เพราะเรื่องเล่าเกี่ยวกับ ฮาง ตูอะห์ (Hang Tuah) และ ฮาง เจอบัต (Hang Jebat) ซึ่งเป็นฉากตอนที่ปรากฏใน พิพิธภัณฑวัฒนธรรม

เรื่องเล่ากล่าวถึงช่วงยุคสมัยสุลต่าน ที่ฮาง ตูอะห์ ปลิดชีพเพื่อนอย่าง ฮาง เจอบัต เพราะความภักดีต่อราชบัลลังก์ ด้วยเหตุที่ถูกกล่าวหาว่าทรยศ

ต่อราชบัลลังก์ อย่างไรก็ตามก็ดี ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1950 ฮาง เจอบัต กลับได้
รับการนิยามใหม่ เป็นผู้พิทักษ์ความถูกต้องและต่อต้านอาณานิคม วอร์ดเอน
วิเคราะห์ไว้ว่า ฉากตอนที่ปรากฏในพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมฉายให้เห็นความ
ขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ 2 ชุด ฮาง ตูอะห์ รัชใช้ต่อราชบัลลังก์อย่างไรข้อ
กังขาและศรัทธาที่มีต่อราชอำนาจ ส่วน ฮาง เจอบัต ยืนอยู่ข้างความถูกต้อง
และอุดมการณ์เพื่ออิสรภาพ (Worden 2001: 204–205)

ในทางตรงข้ามการนำเสนอภาพของอิสลาม กลับเป็นภาพที่กว้าง
และเน้นการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาของผู้ปกครองมะละกา เมื่อซิด
อับดุล อาซิช (Sheikh Abdul Aziz) เดินทางมาถึงดินแดน โดยไม่กล่าวถึง
การเผยแพร่อิสลามในช่วงเวลานั้นที่ยอมรับความแตกต่าง และเปิดทางให้
กับผู้นับถือศาสนาอื่น การกล่าวถึงอิสลามกลับอ้างอิงกับขบวนการฟื้นฟู
อิสลามสายเคร่งครัดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้นแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะ
กล่าวถึงประวัติศาสตร์สมัยสุลต่านหรือขบวนการสร้างชาติ อิสลามเป็นองค์
ประกอบสำคัญของอุดมการณ์ทั้งสอง วอร์ดเอน แสดงความเห็นถึงแหล่งที่
ใช้ในการอ้างอิงการบอกเล่ามรดกของมะละกา น่าจะเชื่อมโยงกับ เซอจาเราะห์
มะลายู หรือ Sejarah Melayu (Malay Annals) บันทึกดังกล่าวมุ่งแสดง
ให้เห็นภาพความสำเร็จของราชสำนักอิสลาม แต่การกล่าวถึงภาพทางสังคม
และเศรษฐกิจในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ของมะละกากลับไม่ปรากฏมากนัก

ในทัศนะของของนักวิชาการจำนวนหนึ่ง เซอจาเราะห์ มะลายู ไม่ใช่งาน
เขียนที่ต้องการให้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นการรับรองอำนาจ
และความชอบธรรมของผู้ปกครองมะละกาและราชินิกุล นอกจากนี้ การเล่า
เรื่องยังเพิกเฉยต่อชนบทท้องถิ่น หรือความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาตินอก
อิสลาม ดังเช่นรัฐท้องถิ่นมะละกาห้ามการเฉลิมฉลอง Mandi Safar กลุ่ม
คนที่จะอาบน้ำร่วมกันยังชายหาดเกลบั้ง โดยมีการนำคัมภีร์อัลกุรอานจุ่ม
ในน้ำ เพื่อปกป้องเหตุร้ายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Worden 2001:
207–208)

ส่วนนิทรรศการในอาคารสโมสรอาณานิคมอังกฤษ ฉายให้เห็น

ขบวนการเรียกร้องอิสรภาพ โดยมีจุดเริ่มต้นในช่วงสงครามนานิง (Naning War) ที่เกิดขึ้นในเขตอะลอร์ กายาห์ (Alor Gajah) เมื่อ ค.ศ. 1831-1832 ผู้นำอย่าง अबดุล ซาอิด (Abdul Said) ใช้พระนามของสุลต่านเป็นเครื่องกระตุ้นการต่อต้านเจ้าอาณานิคม ฉะนั้น ภาพของมะละกาจึงโยงเข้ากับชาตินิยมสมัยใหม่ เหตุการณ์ประกาศอิสรภาพต้นกู अबดุล ราห์มาน ปูตรา อัล-ฮัจญ์ (Tunku Abdul Rahman Putra Al-Haj) เลือกมะละกาเป็นสถานที่ของการประกาศอิสรภาพ การนำเสนออิสรภาพของมาเลเซียที่ปรากฏในอนุสรณ์สถาน เน้นภาพของชนชั้นนำที่เจรจากับเจ้าอาณานิคมตลอดหลายสิบปีตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1950 เรียกได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงอดีตจากยุคสุลต่าน เข้าสู่การครอบครองของชาติตะวันตกในช่วงเวลาหนึ่ง และมีกลุ่มบุคคลที่ผลักดันอิสรภาพ เสมือนภาพลักษณ์ของสุลต่าน เรื่องราวเหล่านี้ได้รับการนำเสนอไว้เป็นอย่างดีที่สโมสรอาณานิคมแห่งนี้ (Worden 2001: 210-211)

ฉะนั้น หากพิจารณาในมิติของพื้นที่แล้ว ประวัติศาสตร์อาณาจักรสุลต่านไม่เข้ามาแทนที่ประวัติศาสตร์อาณานิคมโดยสิ้นเชิง เพราะอาคารและสิ่งปลูกสร้างของชาติตะวันตกเด่นชัด แต่มีการเปลี่ยนแปลงหรือแทนที่ความหมาย ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงอดีตเจ้าอาณานิคมดัดขีในเชิงบวกกว่าอีกสองชาติ และการสร้างประวัติศาสตร์ให้ปรากฏดังกรณีการสร้างพระราชวังสุลต่านจำลองและเรื่องราวของการประกาศอิสรภาพกำกับการบอกเล่าประวัติศาสตร์ เรียกได้ว่า ขนบราชสำนักและการตอกย้ำความเป็นอิสลามกลายเป็นภาพหลักของการกล่าวถึงมะละกาค่อนอาณานิคม ในฐานะของสัญลักษณ์ชาติมาเลย์

มรดกมาเลย์และมิใช่มาเลย์ กับความเป็นชาติมาเลเซีย

อนึ่ง มรดกวัฒนธรรมมะละกายังคงครอบคลุมความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จากการสำรวจประชากรเมื่อคริสต์ทศวรรษ 1970 กลุ่มคนที่อยู่ในเมืองคือ คนเชื้อสายจีน และมีเพียง 15% ที่เป็นคนมาเลย์ แต่จากนโยบาย

ภูมิปุตราชของรัฐบาล ที่ต้องการลดความสำคัญของมรดกและประวัติศาสตร์จีน ในคริสต์ทศวรรษ 1980 ประวัติศาสตร์ในรูปแบบเรียน Yap Ah Loy ถูกแทนที่ด้วยราชาอับดุลลาห์กลาง (Raja Abdullah of Klang) ในฐานะผู้วางรากฐานของกัวลาลัมเปอร์ มะละกาเองได้รับการผูกเข้ากับคนเชื้อสายมาเลย์อย่างง่ายดาย ภาพของคนจีนที่ปรากฏมีเพียงชาวเปอรานากัน ดังจะเห็นได้จาก Baba Nyonya Heritage Museum ที่เป็นบ้านของตระกูลบนถนนเฮเรน หรือ Jalan Tun Tan Cheng Lock ส่วนคฤหาสน์อีกแห่งหนึ่งได้รับการปรับปรุงให้เป็นโรงแรมบ่าบา

ในทัศนะของวอร์เรน ภาพของเปอรานากันถูกทำให้เป็นมาเลย์ ด้วยการอธิบายถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมจีนและมาเลย์ ด้วยการแต่งงานข้ามเชื้อชาติและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนจีนกับคนพื้นถิ่น ภาพของเปอรานากัน เพิ่งชัดเจนในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เพื่อแยกตนเองออกจากคนจีนอพยพใหม่ในช่วงเวลานั้น การนำเสนอภาพของบ่าบาเชื่อมโยงกับอดีตที่รุ่งเรืองของเปอรานากันในช่วงอาณานิคม ภาพที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์เน้นการฉายให้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่หรูหราและเป็นแบบแผน ภาพของเปอรานากันในช่วงที่คนจีนอพยพเข้ามาแทนที่ไม่ได้รับการนำเสนอ และเปอรานากันในอดีตไม่ได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับความเป็นชาติ ภาพดังกล่าวแตกต่างจากประวัติศาสตร์สุดตานที่เชื่อมโยงกับกำเนิดชาติ หลังยุคอาณานิคม (Worden 2001: 212-213)

วัฒนธรรมลูกผสมอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอได้แก่ มรดกวัฒนธรรมโปรตุเกส ในนามของ “traditional casado kampung” ที่เป็นลูกหลานของคนโปรตุเกสที่แต่งงานกับคนพื้นถิ่น และรักษาขนบบางอย่าง ร่องรอยที่ปรากฏในภาษา การละเล่น แต่การบอกเล่าถึงลูกหลานโปรตุเกสกลับตกอยู่ในวังวนของการส่งเสริมการท่องเที่ยว และดูจะคล้อยจองกับความพยายามในการขยายขอบเขตของแนวคิดภูมิปุตราชของพรรครัฐบาลอุมโน (UMNO) ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980 แนวทางคือการอธิบายถึงคนเชื้อสายโปรตุเกส-มาเลย์ เน้นถึงการรับวัฒนธรรมมาเลย์มากกว่า

โปรตุเกส ไม่ต่างจากเปอรานากันที่ “ถูกทำให้เป็นมาเลย์” เป็นต้น (Worden 2001: 215)

มรดกวิวาทะที่ถนนสายสมานฉันท์

ปีนังได้รับการพัฒนาเป็นเมืองท่าสมัยใหม่โดยกัปตัน ฟรานซิส โลท์ ค.ศ. 1786 บริษัทการค้าอีสต์อินเดีย (EIC) การวางผังเมืองเป็นตาราง นับเป็นการตั้งถิ่นฐานที่สอดคล้องกับนโยบายการแบ่งเชื้อชาติและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ คนจีนและทมิฬทำงานในศูนย์กลางการค้า โดยมีกลุ่มอาคารเรือนแถวตั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือ คนยุโรปอยู่อาศัยอาคารสำนักงานทางตะวันตกเฉียงเหนือ ส่วนคนมาเลย์และยาริวอยู่ทางใต้ของเมือง กลุ่มจีนบ่าบาและยาริว-เปอกัน (Jawi Perkan) เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างเจ้าอาณานิคมและคนท้องถิ่น จอร์จทาวน์ในปีนังกลายเป็นเมืองท่าสำคัญในอ่าวเบงกอลในไม่ช้า ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1840 การพบตีบุกในเปอรังและเซลังกอร์ ส่งผลให้ปีนังกลายเป็นประตูสู่คาบสมุทรมลายา ยังผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายคนจีนที่เป็นแรงงาน การก่อตัวของสมาคมลับและระบบแช่ตระกูลเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อ ค.ศ. 1857 ก่อตั้งสภาเมือง และเมืองที่เติบโตมากขึ้นจากกลุ่มคนใหม่ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก

เมื่อ ค.ศ. 1867 เกิดการปะทะระหว่างสมาคมจีนและกลุ่มพันธมิตรอินเดียและมาเลย์ เพื่อแย่งชิงการควบคุมกิจการตีบุกเหนือช่องแคบและเกิดภาวะการปิดเมืองในปีเดียวกันนั้น เมืองทั้งสาม อันได้แก่ มะละกา ปีนัง และสิงคโปร์ (Straits Settlements) กลายเป็น Crown Colony จากนั้น เมืองทั้งสามกลายเป็นเมืองท่าที่ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น การค้าอย่างทำให้ปีนังขยายตัว และเป็นประตูสู่คลังสินค้าอื่นๆ ในมาลายา หลังสงคราม เจ้าอาณานิคมอังกฤษยกเลิกการปกครองในช่องแคบมะละกา จึงส่งผลให้ปีนังเข้าร่วมสหภาพมาลายัน เมื่อ ค.ศ. 1946 และต่อมาพัฒนาเป็นสมาพันธ์มาลายา ค.ศ. 1948 ตลอดระยะเวลาหลังสงคราม เกิดเหตุของการเรียกร้องอิสรภาพและการปะทะขึ้นหลายครั้ง กระทั่ง ค.ศ. 1957 มาลายาประกาศตนเป็น

อิสระจากเจ้าอาณานิคม (Goh 2014: 90)

ในปีเดียวกันนั้นเป็นช่วงเวลาเดียวกับการฉลองครบรอบศตวรรษ เมืองจอร์จทาวน์ นับเป็นการเริ่มต้นของการรำลึกประวัติศาสตร์ หนังสือเรื่อง “ปีนัง อดีตและปัจจุบัน 1786-1963” (City Council of George Town 1966) เป็นความพยายามแรกๆ ของพลเมืองในการสร้างมรดก การเล่าถึงเมืองแสดงให้เห็นส่วนต่างๆ พร้อมกับภาพอดีต และเปรียบเทียบกับภาพปัจจุบัน เมืองสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน มิได้เน้นย้ำความสำคัญของเมืองจากสถานที่ หนึ่งในเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นที่อิงกับกระบวนการประชาธิปไตย ดังเช่น กระบวนการเลือกผู้แทนเทศบาล ซึ่งเป็นกลุ่มฝ่ายค้านกับรัฐบาลอาณานิคม

ต่อมา ค.ศ. 1969 รัฐบาลสหพันธรัฐมาเลเซียเพิกถอนสถานะของท่าเรือเสรี ส่งผลให้ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 และ 1980 จอร์จทาวน์ลดบทบาท เพราะต้องการพัฒนากัวลาลัมเปอร์ให้เป็นเมืองเอก รัฐบาลกลางเริ่มควบคุมการลงทุนด้านการสื่อสาร คมนาคม การศึกษา และสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ปีนังเข้าร่วมแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และวิศวกรรม จึงส่งผลให้เด็กรุ่นใหม่ย้ายออกจากจอร์จทาวน์ (Goh 2014: 90–91) นอกจากนี้ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ชั้นกลางออกจากเมืองชั้นใน บางคนสูญเสียทรัพย์สิน ช่วงหลังสงคราม คนยากจนเช่าห้องว่าง (Khoo & Jenkins 2002: 213)

สภาเทศบาลปีนังจัดตั้งหน่วยพัฒนาในการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ (Penang Development Corporation) เมื่อ ค.ศ. 1969 โดยมีภารกิจ 1) สร้างเมืองใหม่ที่เน้นภาคอุตสาหกรรม และ 2) พัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบราคาประหยัดเริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1960 โรงแรมขนาดเล็กที่แทรกตัวในอาคารเก่าเมืองชั้นใน เกิดการขยายตัวของธุรกิจหลากหลายประเภท “ศูนย์สุขภาพ” [ช่องโสมณี – ผู้เขียน] จนถึงแผงลอยขายสินค้าหลากหลายประเภทชุดนอน ถุงเท้า สบู่ กระทั่งถุงยาง (Khoo & Jenkins 2002: 211)

การก่อสร้างอาคารสูงขยายตัวมากขึ้น อาทิ ค.ศ. 1974 เทศบาลท้องถิ่น ต้องการฟื้นฟูเมืองด้วยการสร้างศูนย์การค้าครบวงจร สูง 88 ชั้น และบริเวณโดยรอบ โครงการดังกล่าวทำลายอาคารเรือนแถว แต่ไม่ได้ช่วยฟื้นฟู จอร์จทาวน์ (Jenkins 2008: 119–121) ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980 และ 1990 การพัฒนาศูนย์กลางเมืองใหม่ยิ่งส่งผลต่อการลดประชากรเมืองชั้นใน กลุ่มแรงงานใหม่พำนักตามโครงการการเคหะ เดิมทีพื้นที่ในเมืองสำหรับการพักอาศัยของแรงงานชาย และต่อมามีแรงงานสตรี กระทั่งกลายเป็นที่พำนักของครอบครัว ผู้คนอาศัยอยู่ใกล้สถานที่ทำงานหรือดูแลกิจการของครอบครัว แต่จากการยกเลิกการควบคุมการเช่าและวิกฤตเศรษฐกิจปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนแปลง (Khoo & Jenkins 2002: 214)

จากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและแบบแผนทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากการพัฒนา ส่งผลให้คนในพื้นที่เริ่มหันกลับมาให้ความสำคัญกับศูนย์กลางจอร์จทาวน์ ค.ศ. 1986 เครือข่ายของนักประวัติศาสตร์ วิชาการ สถาปนิก สิ่งแวดล้อม กลุ่มภาคประชาสังคมจัดตั้งสมาคมมรดกปีนังหรือ Badan Warisan Pulau Pinang (Penang Heritage Trust) โดยมรดกนั้นครอบคลุมถึงภูมิทัศน์เมือง การแสดง ศิลปหัตถกรรม เครือข่ายยังจัดเวทีของการแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญจากประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ ญี่ปุ่น อินเดีย ในวาระต่างๆ (Nagata 2012: 16) รัฐบาลท้องถิ่นอย่างสภาเทศบาลปีนังตระหนักถึงนโยบายอนุรักษ์และธรมรงค์ปกป้องอาคารสำคัญๆ เริ่มสำรวจและทำทะเบียนอาคารสำคัญ พร้อมกับ การออกกฎหมายยกเลิกควบคุมการเช่าเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาเมืองชั้นใน นโยบายดังกล่าวเน้นการเชิญชวนให้ภาคเอกชนลงทุนในการปรับปรุงอาคาร แต่ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เมื่อ ค.ศ. 1997 ส่งผลให้การพัฒนาโครงการอนุรักษ์ชะลอตัว (Khoo 2010: 286)

ตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 มาเลเซียหันมาส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาพื้นที่มรดก ในโจทย์การท่องเที่ยวระดับ

นานาชาติ การกระจายวงวนภาษีสำหรับโครงการลงทุนปรับปรุงอาคารมรดก หรือการลดการประเมินตัวเลขกิจการที่ปรับใช้อาคารเก่าเพื่อส่งเสริมธุรกิจ การท่องเที่ยว ในทางหนึ่ง เป็นการรักษามรดกสถาปัตยกรรมของพื้นที่ และ แสดงให้เห็นประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน แต่ในอีกทางหนึ่ง เป็นปัจจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่ เพราะค่าเช่าที่แพงขึ้นหรือรูปแบบธุรกิจที่มี อยู่เดิมไม่ตอบโจทย์ใหม่ในตลาดท่องเที่ยว (Khoo & Jenkins 2002: 226)

ผู้เขียนกล่าวถึงประวัติของป็นังอย่างย่อ เพื่อนำมาสู่การอภิปราย เกี่ยวกับมรดกป็นัง มรดกได้รับการพัฒนาบนฐานของการอนุรักษ์มรดก ทั้งเพื่อตอบโจทย์ (1) เศรษฐกิจการท่องเที่ยว ซึ่งมีรัฐเป็นตัวละครสำคัญ ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา (2) การเรียกร้องมรดกที่ผสมานุมัติศน์ สถาปัตยกรรมและผู้คนที่ใช้ชีวิตในพื้นที่ โดยมีกลุ่มพิทักษ์มรดกป็นัง (PHT) เป็นแกนนำ และ (3) เอกชนผู้ถือครองกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ที่สร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจจากทุนวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ

การนำเสนอเนื้อหาในลำดับต่อไป จะฉายให้เห็นภาพกว้างของการ ร้อยเรื่องราวทางวัฒนธรรมของ “ถนนสายสมานฉันท์” หรือ Street of Harmony เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างมรดก จากนั้น ผู้เขียนจะแสดงตัวอย่างของการต่อรองของตัว ละครต่างๆ ในสนามมรดกวัฒนธรรม ในที่นี้ ขอบขยบายกรณีของการพัฒนา หมู่อาคารในกงสีแซ่คู ซึ่งเป็นอาณาบริเวณของกลุ่มเครือญาติตระกูลแซ่เชื้อ สายจีนฮกเกี้ยน และความขัดแย้งทางความคิดของการนำเสนอโมทัศน์ ความสมานฉันท์ข้ามศาสนา

ถนนสายสมานฉันท์?

“ถนนสายสมานฉันท์” ได้รับการสร้างสรรค์จากโครงการจัดทำแผนที่ มรดกวัฒนธรรม ค.ศ. 1992 วัตถุประสงค์คือการสะท้อนความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม โดยอิงกับสถานที่สำคัญและชุมชนบนถนนอาร์เมเนียน (Armenian Street) และอาเจห์ (Acheen Street) ความผสมกลมกลืน

ระหว่างอิสลาม (มัสยิดมาเลย์) และขงจื้อ (กงสีแช่คู) การผูกเรื่องราว เริ่มต้นจากถนนมัสยิดกัปตันเกอลิง (Jalan Masjid Kapitan Keling) ซึ่งเป็นชื่อแทนถนนพิตต์ (Pitt Street) (ชื่อถนนเป็นเกียรติให้กับมัสยิดกัปตัน เกอลิง หรือ Kapitan Keling) เชื่อมระหว่างถนนฟาร์กูฮาร์ (Farquhar) และ อาร์เมเนียน (Khoo 2010: 287) โครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก เอ็มแม็กซ์ (American Express) และผู้เชี่ยวชาญจากญี่ปุ่น นับเป็นการเปิด ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมือง

ถนนสายสมานฉันท์ผสานรวมมุมมองที่เป็นสากลของประวัติศาสตร์ ทั้งตะวันออกและตะวันตก ความแตกต่างทางศาสนา อันประกอบด้วย อิสลาม คริสต์ พุทธ ฮินดู เต๋า ขงจื้อ และกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายมาจากที่ต่างๆ อาแจห์ เยเมน จีน อินเดียและยุโรป และมรดกสถาปัตยกรรม ดึกแถวแบบ จีนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาเลย์และรูปแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลจาก อินเดีย (Bideau & Kilani 2012: 608)

การพัฒนาเส้นทางสัญจรเพื่อเรียนรู้มรดกในจอร์จทาวน์ จึงประกอบด้วย การทำรองเท้าลูกบิด การทำพัด การทำบาติก การเตรียมแผ่นเต้าหู้ การ แกะสลักป้ายหลุมศพ งานจักสาน การทำทอง หรืออาหารท้องถิ่น (Nagata 2012: 23) การสร้างเส้นทางดังกล่าวจึงมุ่งหมายให้ผู้เยี่ยมชมมองเห็นความ หลากหลาย การยอมรับความแตกต่าง และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ของชุมชนที่มีพื้นเพทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การขนาน นาม “ถนนสายสมานฉันท์” ไม่ได้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มศรัทธาของมัสยิด กัปตันเกอลิง เพราะชื่อของถนน ชุมชนมุสลิมไม่ยินดีที่จะให้มีชื่ออื่นใด นอก เหนือจากถนนมัสยิดกัปตันเกอลิง (Khoo 2010: 287)

การสร้างเรื่องเล่า “ถนนสายสมานฉันท์” ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางเพิ่มเติม นั่นคือ ค.ศ. 2005 มีการทำโครงการที่กัวลาลัมเปอร์ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อเดอเนาเออร์ (Konrad Adenauer Foundation) (KAF) ผู้อำนวยการ เปเตอร์ ซีเออร์ (Peter Schier) พยายามส่งเสริมบทเรียนทางสังคมในโรงเรียน “ปฏิบัติต่อผู้อื่น

เอกเช่นที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง” อารูการต่อสู้กับคตินิยมสุดขั้ว ซีเออร์มองความหลากหลายในมาเลย์เป็นทุนในการสร้างบทเรียนทางสังคม และจากการพบปะกับ ดาโต๊ะ อันวาร์ ฟาเซอร์ ผู้ก่อตั้งเครือข่ายสหศาสนา มาเลเซีย (Malaysian Interfaith Network) ต้องการพัฒนา ถนนสาย สมานฉันท์ในปีนัง คู (Khuo) เป็นหนึ่งในผู้ร่างแผนที่เส้นทางทางวัฒนธรรม ชื่อที่เลือกใช้คือ เส้นทางศาสนาโลก (World Religious Walk) โดยการ นำเสนอศาสนสถาน 5 ศาสนาสำคัญของโลก และเชื่อมร้อยให้เห็นความ แตกต่างของการนับถือศาสนาและเชื้อชาติ แต่สามารถอยู่ร่วมกันในฐานะ เพื่อนบ้าน

เมื่อต้น ค.ศ. 2006 มีการจัดงานและจัดแสดงนิทรรศการในสถานที่ แตกต่างกัน 3 แห่ง ด้วยป้ายอธิบายในภาษาที่แตกต่างกัน 3 ภาษา (จีน, มาเลย์, อังกฤษ) รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางนำชม ด้วยคำอธิบายของมัคคุเทศก์ 3 ภาษาเช่นกัน สถานที่จัดงานสะท้อนความเชื่อและการค้าดั้งเดิม เช่น การ ทำรูป หมวกที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนา ปฏิกริยาจำนวนหนึ่ง ได้รับการ ตอรับทางบวกจากคนในพื้นที่ มุสลิมจำนวนหนึ่งเปิดใจและค้นหาความ หลากหลายของผู้คนที่เป็เพื่อนบ้าน ขณะเดียวกัน กลุ่มบางกลุ่มกลับมอง โครงการศีลธรรมโลก (Global Ethic) ในลักษณะของการดูหมิ่นอิสลาม (Khuo 2010: 289-290)

อย่างไรก็ดีกลุ่มมุสลิมบางกลุ่มกลับเห็นต่าง เช่น กิจกรรมในโรงเรียน ที่พาเด็กๆ เข้าไปในศาสนาต่างๆ เพื่อเรียนรู้ระหว่างกัน แต่กลับถูกมอง เป็นการชวนเชื่อ และที่แยกว่านั้นคือ เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการให้เด็ก เข้ารีตหรือเปลี่ยนศาสนา เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 พ.ค. 2006 ในการประชุม เกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายมาตรา 11 งานดังกล่าวมาจากความร่วมมือของ ประชาคม 13 แห่ง และกลุ่มมรณงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน อาลีราน (Aliran) กลับถูกขัดขวางโดยกลุ่มต่อต้านคณะกรรมการศาสนา นอกจากนี้ ในหลายเดือนต่อมายังส่งผลให้สภาศาสนาอิสลามปีนัง ประกาศในมัสยิด ในการต่อต้านโครงการ Penang Global Ethic มีหนังสือเตือนทางมุลินี

คอนราดอเดอเนาเออร์ เครือข่ายสหศรัทธา และกลุ่มมาตรา 11 ให้หยุดกิจกรรม เพราะ “จะทำลายความสมานฉันท์ทางศาสนาและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งๆ ที่เราเป็นชาติพหุชาติพันธุ์และศาสนาอยู่แล้ว” (Khoo 2010: 291)

ผู้เขียนยกตัวอย่างของการสร้างเส้นทางเรียนรู้ศาสนาและความหลากหลายเพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของอุดมการณ์และความเป็นจริงของชุมชน ความขัดแย้งมิได้เกิดขึ้นเฉพาะกระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในวาระต่างๆ แต่ยังสามารถเกิดขึ้นในหลายลักษณะ แม้กระทั่งในกระบวนการอนุรักษ์ ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วถึงขบวนการเคลื่อนไหวของคนในพื้นที่ต่อความพยายามในการอนุรักษ์กลุ่มอาคารต่างๆ ตั้งแต่ปลายคริสต์ทศวรรษ 1980 แต่ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น พร้อมกับการประกาศยกเลิกการควบคุมการเช่า ที่เคยมีส่วนช่วยเหลือคนยากจนให้สามารถเช่าบ้านได้ในราคาไม่สูงนักและป้องกันการไล่รื้อชุมชน แต่เมื่อสิ้นสุด ค.ศ. 1999 กฎหมายดังกล่าวกลับถูกยกเลิก

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างของการอนุรักษ์ กลุ่มอาคารของคนเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ซึ่งนับเป็นสถานที่หนึ่งที่คุณเคยไปเยือนปีนังมักใช้เวลาในการชื่นชมกับสถาปัตยกรรม และเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับคนจีนโพ้นทะเล องค์กรที่ดีเมื่อศึกษาถึงที่มาที่ไปของการพัฒนาเชิงอนุรักษ์โดยการลงทุนของผู้ดูแลทรัพย์สินของตระกูล ผู้เขียนกลับเกิดคำถามและจะต้องทำความเข้าใจมรดกในท่าทีที่แตกต่างไป ทั้งนี้ มิใช่การวิพากษ์เชิงลบของการอนุรักษ์ หากแต่เป็นตัวอย่างที่เตือนให้เห็นแนวทางการทำงานมรดกที่ต้องใส่ใจต่อผู้ที่มีส่วนได้เสียในสังคมมากยิ่งขึ้น

กรณีกงสีแช่คู

กงสีแช่คูประกอบด้วยวัดและกลุ่มอาคารห้องแถว วัดของชนเชื้อชาติฮกเกี้ยนสร้างเมื่อ ค.ศ. 1854 และได้รับการดูแลโดยแช่ตระกูลที่ทรงอิทธิพลที่สุดในปีนัง (แช่คู) อยู่ในจัตุรัสแคนนอน ส่วนกลุ่มเรือนแถวประกอบด้วย

24 ห้องและพื้นที่สำหรับการแสดงอุปรากรจีน (Bideau & Kilani 2012: 616) กงสีจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือในการยังชีพและสวัสดิการกับคนเช่าคูที่อพยพมาจากจังหวัดฮกเกี้ยน ประเทศจีน เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19 บริเวณดังกล่าวเปรียบเหมือนปราการ เพราะมีทางเข้าแคบๆ สามทาง ซึ่งทำให้บริเวณภายในปลีกตัวจากความวุ่นวายบนท้องถนนภายนอก รูปแบบของศาลเจ้าเป็นสถาปัตยกรรมและการตกแต่งสมัยราชวงศ์ชิง (Khoo & Jenkins 2002: 219)

โครงการบูรณะเริ่มขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1995 โดยมีแนวคิดการพัฒนาให้พื้นที่อาศัยเดิมเป็นร้านรวงสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร และโรงแรม โครงการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดแนวคิดในการปรับปรุงในแนวทางของ heritage theme หรือแกนเรื่องเล่า “มรดกแบบจัดแสดง” มากกว่าประเพณีที่ปฏิบัติในชีวิต กลุ่มผู้ดูแลทรัพย์สินของกงสีเช่าคู ปรับห้องแถวเป็นร้านอาหารและร้านค้าสำหรับนักท่องเที่ยว 24 ห้อง (Khoo & Jenkins 2002: 219) ในช่วงเวลานั้น เนื่องจากลูกหลานที่ดูแลพื้นที่ย้ายออกจากบริเวณดังกล่าวหลายปีก่อนหน้าโครงการฟื้นฟูบริเวณ และกลุ่มอาคารกลายเป็นที่พำนักของครอบครัวยากจนของคนเช่าคู (Bideau & Kilani 2012: 616)

ผู้ดูแลทรัพย์สินของกงสีต้องให้ผู้เช่าเดิมย้ายออก แต่ผู้เช่าอ้างถึงระยะเวลาการเช่า 20-90 ปี แต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครอง เมื่อรัฐบาลท้องถิ่นประกาศยกเลิกการคุ้มครองการเช่า ผู้ดูแลทรัพย์สินอ้างถึงโครงการปรับปรุงอาคารและสถานที่ตอบสนองประกาศของรัฐที่ให้เป็นบริเวณอนุรักษ์ จนในที่สุดรัฐเสนอให้ผู้เช่าคงเช่าพื้นที่ของกงสี แต่ปรับรูปแบบของกิจการให้ตอบสนองการท่องเที่ยว ผู้เช่ายินยอมจ่ายเงินบางส่วนเพื่อการปรับปรุงอาคารและยอมให้กลุ่มผู้ดูแลผลประโยชน์ขึ้นค่าเช่าได้ตามสมควร ส่วนผู้ที่ยังเช่าพื้นที่จะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์เล่าเรื่องราว แต่นั่นมิได้หมายความว่าผู้เช่าหายความกังวลใจต่อความไม่แน่นอนในการเช่า (Khoo & Jenkins 2002: 219)

นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของงัสได้รับการปรับให้เป็นพิพิธภัณฑ เพื่อบอกเล่าการอพยพของคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ และการกระจายตัวของ คนจีนอพยพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่ในจตุรัสบางส่วนได้รับการ ปรับปรุงเป็นโรงเรียน นอกจากนี้ ห้องแถวอีกประมาณ 14 ห้องยังคงต้องรอ เงินลงทุนสำหรับการปรับปรุง อนึ่ง คนชนชั้นกลางเริ่มกลับมาลงทุนพัฒนา เรือนแถวในถนนอาร์เมเนียน การปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคารนำมา สู่ภาวะการเปลี่ยนผ่านของผู้เช่าเดิมในพื้นที่ กับเจ้าของธุรกิจที่ลงทุนเพื่อ การท่องเที่ยว ความท้าทายในการทำงานคือ ดุลยภาพระหว่างการขับสนั้น คุณค่าทางวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยวและประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาด้วยการอนุรักษ์ภูมิทัศน์และการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมเยือนและเกิดเครือข่ายของคนจีน นอกแผ่นดินใหญ่ กระทั่งการอุดหนุนเงินทุนสำหรับการอนุรักษ์ (Bideau & Kilani 2012: 617)

วาระของมรดก

รัฐมาเลเซียต้องการผสมผสานระหว่าง “วิสัยทัศน์ 2020” กับคุณค่า สากลในกรอบยูเนสโก การนำเสนอเมืองประวัติศาสตร์ ทั้งมะละกาและ ปินัง เท่ากับเป็นการแสดงให้เห็นการเปิดเครือข่ายนานาชาติ โดยใช้เมือง ในช่องแคบมะละกา เพื่อสานโครงการทางวัฒนธรรม การเมือง และ เศรษฐกิจ อย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1991 รัฐบาลประกาศนโยบาย “Wawasan 2020” หรือวิสัยทัศน์ ค.ศ. 2020 ด้วยการนำเสนออุดมการณ์ ใหม่ของมาเลเซีย เน้นประชาธิปไตย การยอมรับความแตกต่างทางศาสนา ความรู้มรดกวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจ นานาชาติและพหุวัฒนธรรม นิยม

ไบโด (Bideau) และไคลาน (Kilani) พิจารณาการนำเสนอเอกสาร ต่อองค์การยูเนสโกเพื่อการคัดเลือกและประกาศเป็นเมืองมรดกโลก อาศัย การบอกเล่าประวัติศาสตร์ทั้งมะละกาและปินังในลักษณะใกล้เคียงกัน คือ

จากประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชาติตะวันตก และการไหลบ่าของแรงงาน โดยเฉพาะจากจีนและอินเดียในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ลักษณะพหุลักษณะ วัฒนธรรมดังปรากฏให้เห็นเด่นชัดในชุมชนต่างๆ ที่ตั้งรกราก นอกจากนี้ มะละกาและปีนังเป็นเมืองท่าบนเส้นทางการค้าผ้า เครื่องเทศ และทาส เป็นรอยต่อสำคัญของเส้นทางการเดินเรือจากสิงคโปร์มายังภูเก็ตของไทย (Bideau & Kilani 2012: 607)

มะละกาในฐานะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและไอคอนในการสร้างเอกลักษณ์มาเลเซียร่วมสมัย ตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1980 การลงทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การบูรณะอาคารเพื่อเป็นห้องพักรักษา กระทบปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 วิกฤตเศรษฐกิจตลาดการท่องเที่ยวลดลงเหลือในระดับภูมิภาค ในช่วง ค.ศ. 1980 จัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยว ตำแหน่งของเมืองมะละกาที่ไม่ไกลจากสนามบินนานาชาติแห่งใหม่ ในช่วงก่อน ค.ศ. 2000 การท่องเที่ยวกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดเอกลักษณ์วัฒนธรรม “มาเลย์”

อย่างไรก็ดี การสร้างเอกลักษณ์ “มาเลย์” นั้น แตกต่างจากโลกมาเลย์ที่เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1940 ในช่วงเวลานั้น ความหมายของมาเลย์กินความถึงโครงสร้างการเมือง ภาษา และวัฒนธรรม ที่ใหญ่กว่ารัฐมาเลเซีย ซึ่งเกิดขึ้นราว ค.ศ. 1960 แต่ด้วยกระบวนการเรียกร้องอิสรภาพและการเผชิญหน้าระหว่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย ส่งผลให้เกิดกระบวนการสร้างมรดกแห่งชาติ มะละกาจึงกลายเป็นภาพตัวแทนของบ่อเกิดความเป็นชาติ อนึ่ง การสร้างมรดกแห่งชาติในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 และ 1980 สัมพันธ์กับนโยบายเศรษฐกิจใหม่ และการเอื้อประโยชน์ให้กับคนเชื้อสายมาเลย์ (ภูมิบุตร) การประกาศในสัมมนาระดับชาติกล่าวถึงวัฒนธรรมแห่งชาติ ต้องอิงกับวัฒนธรรมพื้นถิ่นของภูมิภาค ความซับซ้อนทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติจึงถูกลดทอนเป็นการแบ่งคนสามเชื้อชาติ มาเลย์/จีน/อินเดีย ตามการขีดเส้นของเจ้าอาณานิคม (Worden 2003: 31-32)

สำหรับปีนัง บริเวณที่อยู่ในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นส่วนที่ตั้ง

อยู่บนเกาะ ประกอบด้วยอาณาบริเวณ 3 ส่วน หนึ่ง ชายหาดทางตะวันตกเฉียงเหนือ พื้นที่ส่วนกลางที่เป็นเนินเขาและป่าไม้ และเมืองประวัติศาสตร์ทางตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีประวัติย้อนกลับไปในช่วงการตั้งสถานีการค้าปลายคริสต์ทศวรรษ 1700 ส่วนการส่งเสริมการท่องเที่ยวจัดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ส่วนการท่องเที่ยวแบบราคาประหยัด ผ่านการประชาสัมพันธ์ตามเส้นทางของนักเดินทาง ส่วนการท่องเที่ยววีรียอร์ทชายทะเล เน้นการทำงานของภาครัฐและภาคีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ดีในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของปีนังโดยรัฐบาลและกลุ่มธุรกิจเอกชน มุ่งเน้นการรักษาคุณภาพมากกว่าจิตวิญญาณของเมืองประวัติศาสตร์ นี้เองส่งผลให้ผู้คนที่อาศัยในเมืองและเป็นผู้สร้างชีวิตของสถานที่จะต้องออกจากย่านหรือถิ่นเกิด หน่วยพัฒนาเมืองอย่างองค์กรเพื่อการพัฒนาปีนัง (Penang Development Corporation) สร้างสโตนใหม่สำหรับการตลาด “เมืองวัฒนธรรมที่มีชีวิต” หน่วยงานเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลจัดตั้ง มากกว่าทำความเข้าใจกับความหมายที่แท้จริง การดำเนินงานกลับจำกัดการมีส่วนร่วมของชุมชน เจ้าของพื้นที่ที่จะต้องอดทนกับเวทีและจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไหลเวียน แต่เจ้าของกิจการห้องพักได้กำไรอย่างงาม

อาคารสี่แห่งได้รับการกำหนดให้เป็นอาคารมรดก ได้แก่ ศาลาสนชเยด อละตัส (Syed Alatas Masion) สุเหร่าบนถนนอาจะห์ (Acheen Street Mosque) กงสีคู และวัดยัพ (Yap Temple) หน่วยพัฒนาเศรษฐกิจ (UPEN) ลดสัดส่วนของผู้ที่อยู่อาศัยและเพิ่มกิจกรรมการค้าเพื่อตอบโจทก์นักท่องเที่ยว เช่น ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก หอศิลป์ และการโยกย้ายกิจกรรมที่ “ไม่เหมาะสม” สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ศาลาสนชเยด อละตัส ที่เคยเป็นที่พำนักของพวกเขาพ่อค้าขายขวดและรับซื้อของเก่า เชื้อสายเจตติ ศาลาสนจึงเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ หน่วยพัฒนาเศรษฐกิจเล็งเห็นว่า การไล่ออกกลุ่มคนดังกล่าวคือการสร้างสุขภาวะให้กับการท่องเที่ยว มากกว่าจะเป็นการปรับรูปแบบการใช้ประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้า

เจตติ ซึ่งสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับพื้นที่ตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1950

จนในที่สุด สภาบริหารของรัฐปีนัง เพื่อการท่องเที่ยว เยววชน กีฬา และสตรี แสดงให้เห็น “การพัฒนามรดก” อันจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม การบูรณะเริ่มเมื่อ ค.ศ. 1993 และใน ค.ศ. 1996 ปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์มรดกปีนัง เพื่อการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคารในพื้นที่ แต่ไม่มีผู้รับเหมาที่เข้าร่วมการอบรม และต่อมา ค.ศ. 1999 กลุ่มการเมืองท้องถิ่นลื้อบบั้ให้รัฐบาลท้องถิ่นประกาศให้อาคารดังกล่าวเป็นพิพิธภัณฑ์อิสลาม ทั้งๆ ที่มีสภาพไม่เหมาะสมสำหรับการจัดเก็บคัมภีร์ เพราะการก่ออิฐถือปูนที่เป็นวัสดุที่ดูดซับความชื้น และตำแหน่งที่ตั้งเสี่ยงต่อน้ำท่วมถึง (Khoo & Jenkins 2002: 215)

ตั้งแต่ ค.ศ. 1998 มีการจัดงาน “มหัศจรรย์ตรุษจีน” ที่เน้นการเฉลิมฉลองตามท้องถนน และมีผู้ให้การสนับสนุนมากขึ้นทุกปี ผู้ที่อาศัยในพื้นที่เริ่มมีส่วนร่วมในการจัดงานและมีนักท่องเที่ยวนานาชาติร่วมงานด้วยเช่นกัน กลุ่มพิทักษ์มรดกปีนัง (PHT) ได้นำเสนอทางเลือกในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการจัดเส้นทางสัญจรในพื้นที่ กิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้เจ้าของกิจการท้องถิ่นได้รับประโยชน์ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความหมายมรดกวัฒนธรรม

การพิจารณาการสร้างมรดกของจอร์จทาวน์ในปีนังและมะละกา ควรได้รับการพิจารณาในสองสามลักษณะ

หนึ่ง การส่งเสริมความเป็นมาเลย์ เนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอบนเส้นทางท่องเที่ยวและในพิพิธภัณฑ์ของมะละกา ย้ำถึงจินตภาพของการรวมความเป็นชาติ แต่แน่นอนว่า การสร้างแกนหลักวัฒนธรรม (cultural patrimony) (Appiah 2009) ที่มีรัฐเป็นตัวละครที่แข่งขันอาจสลายหรือทำลายสิ่งที่รัฐไม่ได้ให้ความสำคัญ ประวัติศาสตร์ก่อนการเข้ามาของอาณานิคมและนโยบายทางเศรษฐกิจ-สังคม “ภูมิปุตรา” ที่เน้นเชื้อชาติสังคม และวัฒนธรรมมาเลย์พื้นถิ่น มองข้ามหรือไม่ให้ความสำคัญที่มากพอในการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์เข้ากับจีนและอินเดีย อันเป็นรากฐานของ

ความเป็นไปทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน

สอง การตอบสนองตลาดและสากลนิยม (Internationalism) มรดกที่สร้างขึ้นในปัจจุบันนั้น ก็เพื่อรับใช้ต่อเป้าประสงค์ของสังคมร่วมสมัย (Lowenthal 1996) แต่ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถถูกใช้ในหลายลักษณะ การอนุรักษ์ในเขตเมือง อาคารเก่า และการพัฒนาเทศกาลและสวนประวัติศาสตร์ สามารถตอบโจทย์การระดมทุน ความภูมิใจการเป็นพลเมือง และการดึงดูดนักท่องเที่ยว นักลงทุน และคนในพื้นที่ (Roberts & Schein 1993)

ฉะนั้น การพิจารณากระบวนการสร้างมรดกและการจัดการ ควรพิจารณาในหลายมิติ รัฐบาล รัฐบาลท้องถิ่น พยายามตอบโจทย์ของวิสัยทัศน์ที่ตนเองได้วางไว้ การวางมาเลเซียอยู่ในกระแสของเศรษฐกิจตลาดโดยมีทุนของมรดกสิ่งปลูกสร้างและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เป็นฐานในการพัฒนา นอกจากนี้ เมื่อพิจารณากรณีโครงการศีลธรรมโลก ปีนัง (Penang Global Ethic Project) สากลนิยมที่มีอุดมการณ์สากลเรื่องสิทธิมนุษยชน การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม กลับเป็นปัจจัยที่สำทับกับการเล่าเรื่องพื้นเพที่แตกต่างของผู้คน

สาม นากาต่ายังได้เสนอให้พิจารณาการจัดการมรดกวัฒนธรรมในมิติประชาสังคม การส่งเสริมทุนพหุวัฒนธรรม และการตีความชุดต่างๆ จากคนภายในพื้นที่ มรดกจึงเปิดพื้นที่ให้กับข้อถกเถียง และก้าวออกจากการสืบทอดขนบประเพณี หรือการผูกวัฒนธรรมไว้กับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์และศาสนา (Nagata 2010: 109) ข้อถกเถียงเกี่ยวกับเอกลักษณ์มาเลเซียอยู่ตรงไหน ยังคงอยู่ในเส้นทางของการวิาทะและยังไม่มีวันสิ้นสุด เธอยังได้เสนอด้วยว่า รัฐควรชูเอกลักษณ์มาเลย์ที่สามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมและในทางสังคม ด้วยสายสัมพันธ์ทางเครือญาติและการเมือง เพื่อขยายขอบเขตอิสลามให้กว้างมากยิ่งขึ้น รัฐและองค์กรที่จัดการมรดกคงสร้างนิยามมรดกมาเลย์ที่ดำเนินต่อไป (Nagata 2012: 30)

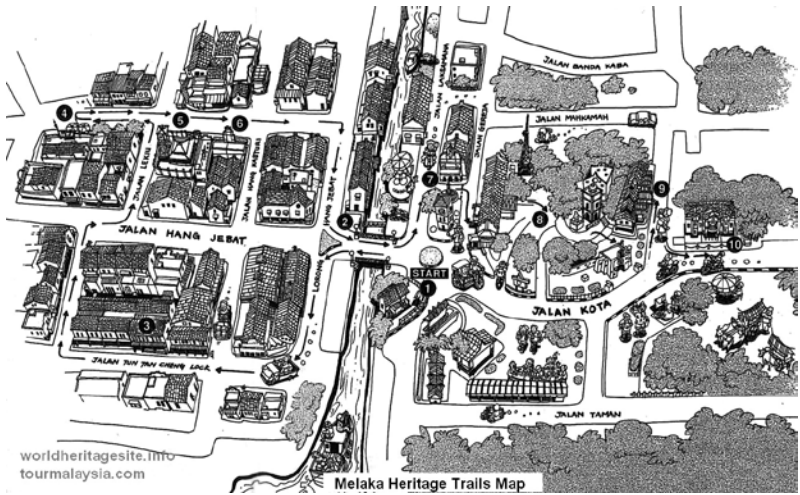
ผู้เขียนนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กับมรดกในมะละกาและปีนัง เพื่อแสดงให้เห็นเงื่อนไขต่างๆ ในการสร้าง “มรดกวัฒนธรรม” สนามของการสร้างมรดกที่เพิ่งเกิดขึ้นจากกระแส โลกาภิวัตน์และบริบททางการเมืองนั้น แตกต่างจากการรับรู้มรดกที่ผู้เขียน ได้พบเห็นในการท่องเที่ยวหรือการเยี่ยมชมตามสถานที่ต่างๆ

การนำเสนอในครั้งนี้มีได้ต้องการวิพากษ์และ “แฉ” ให้เห็นความเลวร้ายในการสร้างมรดก หากแต่เป็นการกระตุ้นและเตือนให้ผู้สนใจใคร่รู้และ เสพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมรดก เห็นถึงความซับซ้อนทางสังคมที่ เกี่ยวข้องกับการนิยาม การช่วงชิงความหมาย หรือการฉวยใช้มรดกเพื่อตอบ โจทย์ของบุคคล กลุ่มคน องค์กรปกครองท้องถิ่น หรือรัฐชาติ มรดกจึงไม่ใช่ สิ่งที่รับหรือสืบทอดระหว่างชั่วอายุคน หากแต่เป็น “สิ่งสร้าง” ที่ยังคงเป็น วัฏจักรอยู่ร่ำไป トラบใดที่วัฒนธรรมคงเป็นเวทีที่มีภาคส่วนต่างๆ เป็นตัว ละคร และแต่ละคนต่างมีวาระของการสร้างมรดกที่แตกต่างกัน

การสร้างมรดกวัฒนธรรมนับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ควรมีการ พิจารณาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้มากยิ่งขึ้น เพราะในแต่ละประเทศในระดับ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างขานรับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา และใช้ “ทุนทางวัฒนธรรม” เพื่อตอบสนองผล ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ การเมือง และเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนใน พื้นที่เอง มรดกวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการที่โต้ตอบกับสถานการณ์ร่วม สมัย สถานที่ บุคคล หรือวัตถุใดๆ ที่ได้รับการกำหนดไว้เป็น “มรดก” จึง มิได้มีนัยหรือความหมายของการสืบทอดจากคนรุ่นก่อน หากแต่เกิดขึ้นจาก กระบวนการสร้างประวัติศาสตร์และความทรงจำของคนร่วมสมัย หรือกล่าว ได้ว่าเป็น “มรดกที่เพิ่งสร้าง” ในกาลปัจจุบัน.

รูปที่ 1 แผนที่การท่องเที่ยวมละกาโดยการท่องเที่ยวมาเลเซีย แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวมละกาที่จัดตั้งกลุ่มอาคารปกครอง และเส้นทางสู่อาคารเรือนแถวที่เป็นย่านของผู้ที่อยู่อาศัย และถัดเลยไปตามอาคารที่เป็นศาสนสถาน หมายเลข 4 (ศาลเจ้าจีน) หมายเลข 5 (สุเหร่า) หมายเลข 6 (วัดแขก) หมายเลข 7 (โบสถ์คริสต์)
(ที่มา: Tourmalaysia 2010)

รูปที่ 2 กลุ่มอาคารผู้ปกครองดัตช์ที่เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นเส้นทางเรียนรู้วัฒนธรรม อาคารดังกล่าวได้รับการดัดแปลงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ มละกา
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย พัชรวิพรรณ เบ้าดี)

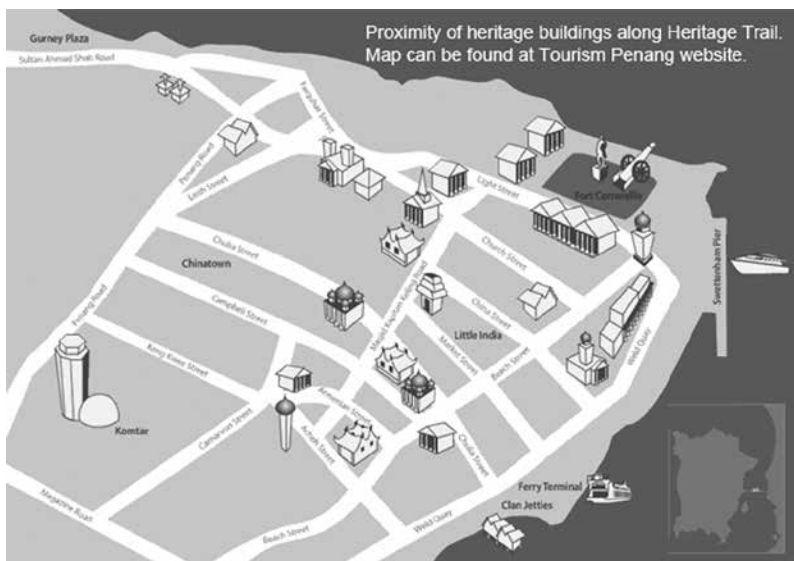
รูปที่ 3 พระราชวังจำลองที่เป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม บอกเล่าประวัติศาสตร์มละกาก่อนยุคอาณานิคม
(ที่มา: McMarrow 2007)

รูปที่ 4 ทางลงจากเนินเซนต์ปอล ทางขวาเป็นซากป้อมปราการ ทางซ้ายเป็นอาคารสโมสรอาณานิคมอังกฤษที่เป็นพิพิธภัณฑ์อิสรภาพในปัจจุบัน
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย พัชรวิพรรณ เบ้าดี)

รูปที่ 5 แม่น้ำมะละกาและอาคารเรือนแถว พื้นหลังของภาพแสดงให้เห็นโบสถ์ เซนต์ฟราซิส ซาวิเย่ หนึ่งในศาสนสถานที่ได้รับการกำกับไว้ในเส้นทางการท่องเที่ยวในการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ที่มา: ภาพถ่ายโดย พัชรวิพรรณ เบ้าดี)

รูปที่ 6 อาคารศาสนสถานและกลุ่มอาคารปกครองในสมัยอาณานิคม ได้รับการ “จับแน่น” ในแผนที่การท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวมาเลเซีย (ที่มา: Saw Boon Loong 2010)

รูปที่ 7 มัสยิดกัปตันเกอริง หนึ่งในศาสนสถานบนเส้นทางสายสยามอันท์
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย ปณิดา สรรวาสี)

รูปที่ 8 กงสีแ่งคู เป็นมรดกวัฒนธรรมสำคัญของปิ่นัง แสดงให้เห็นความสำคัญของตระกูลแ่ง และ
ชีวิตทางสังคมของมาเลย์เชื้อสายจีนในพื้นที่
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย ปณิดา สรรวาสี)

รูปที่ 9 อาคารเก่าตั้งแต่สมัยอาณาจักรที่แทรกตัวในเมืองจอร์จทาวน์ ความพยายามในการสร้างดุลยภาพระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาเมือง เป็นความท้าทายขององค์กรบริหารและคนท้องถิ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 21
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย ปณิตา สรรวาสี)

รูปที่ 10 ร้านขายผ้าในย่านอินเดียน้อย แสดงให้เห็นถิ่นฐานของคนมาเลย์เชื้อสายอินเดีย ที่ตั้งรกรากตั้งแต่สมัยอาณาจักร
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย ปณิตา สรรวาสี)

- Appiah K.A., 2009. "Whose Culture Is It?." In J. Cuno (ed.), **Whose Culture? The Promise of Museums and the Debate over Antiquities** (pp. 71–86). Princeton: Princeton University Press. Ebook Library (EBL). Retrieved March 8, 2014, from <http://public.eblib.com/EBLPublic/PublicView.do?ptilID=931260>
- Bideau F.G. & Kilani M., 2012. "Multiculturalism, Cosmopolitanism, and Making Heritage in Malaysia: a View from the Historic Cities of the Straits of Malacca." **International Journal of Heritage Studies** 18 (6): 605–23.
doi:10.1080/13527258.2011.609997
- City Council of George Town, 1966. **Penang, Past and Present, 1786-1963**. Penang: The Council.
- Goh D.P.S., 2014. "Between History and Heritage: Post-Colonialism, Globalisation, and the Remaking of Malacca, Penang, and Singapore." **TRaNS: Trans -Regional and -National Studies of Southeast Asia** 2 (01): 79–101.
doi:10.1017/trn.2013.17
- Hussin N., 2004. **Trade and Society in the Straits of Melaka: Dutch Melaka and English Penang, 1780-1830**. NIAS Monograph 100. Copenhagen: NIAS.
- Jenkins G., 2008. **Contested Space: Cultural Heritage and Identity Reconstructions: Conservation Strategies Within a Developing Asian City**. Wien; New Brunswick [N.J.]: Lit; Distributed in North America by Transaction Publishers.
- Khoo S.N., 2010. "The 'Street of Harmony' in the George Town World Heritage Site." In F. Ruegg & A. Boscoboinik (eds.), **From Palermo to Penang: a Journey into Political Anthropology = De Palerme à Penang** (pp. 283–95). Wien [u.a.]: Lit.
- Khoo S.N. & Jenkins G., 2002. "George Town, Pulau Pinang, Malaysia: Development Strategies and Community Realities." In W.S. Logan (ed.), **The Disappearing "Asian" City: Protecting Asia's Urban Heritage in a Globalizing World** (pp. 208–28). Oxford; New York: Oxford University Press.
- Lim Huck Chin & Gorge F., 2006. **Malacca: Voices from the Street**. Malaysia: Lim Huck Chin.
- Lowenthal D., 1996. **Possessed by the Past: The Heritage Crusade and the Spoils of History**. New York: Free Press.
- McMorrow B.J., 2007. **Muzium Budaya**. Retrieved November 4, 2014, from <http://ic2.pbbase.com/o6/93/329493/1/74157788.eB8NQXhi.MelakaFeb07315.jpg>

- Nagata J.A., 2010. “‘Elasticity’ of Heritage, from Conservation to Human Rights: a Saga of Development and Resistance in Penang, Malaysia.” In M. Langfield, W. Logan & M.N. Craith (eds.), **Cultural Diversity, Heritage and Human Rights: Intersections in Theory and Practice** (pp. 101–16). Key Issues in Cultural Heritage. London; New York: Routledge.
- _____, 2012. “Heritage as History: Plural Narratives on Penang Malays.” **ARI Working Paper Series No. 173**, Asia Research Institute, National University of Singapore. Retrieved March 8, 2014, from http://www.ari.nus.edu.sg/publication_details.asp?pubtypeid=WP&pubid=2049
- Roberts S.M. & Schein R.H., 1993. “The Entrepreneurial City: Fabricating Urban Development in Syracuse, New York.” **The Professional Geographer** 45 (1): 21–33.
doi:10.1111/j.0033-0124.1993.00021.x
- Saw Boon Loong, 2010. **Penang Heritage Trail Map**. Retrieved November 4, 2014, from http://4.bp.blogspot.com/_xPPQtTMf6jc/TDWLqoCylkI/AAAAAAD_A/8kZ1nVe3CsM/s1600/Heritage-Trail-map.gif
- Tourmalaysia, 2010. **Melaka Heritage Trails Map**. Retrieved November 4, 2014, from <http://www.tourmalaysia.com/wp-content/uploads/2010/01/melaka-malacca-heritage-trail-map-1280.jpg>
- Worden N., 2001. “‘Where It All Began’: The Representation of Malaysian Heritage in Melaka.” **International Journal of Heritage Studies** 7 (3): 199-218.
doi:10.1080/13527250120079300
- _____, 2003. “National Identity and Heritage Tourism in Melaka.” **Indonesia and the Malay World** 31 (89): 31–43.
doi:10.1080/13639810304447

